

THE TUNES OF DIPLOMATIC NOTES. MUSIC MUSIC AND DIPLOMACY IN
SOUTHEAST EUROPE
(18TH–20TH CENTURY)

EDITED BY IVANA VESIĆ, VESNA PENO, BOŠTJAN UDOVIČ.

Belgrade and Ljubljana:
Institute of Musicology, Serbian Academy of Sciences and Arts – University of
Ljubljana, Faculty of Social Sciences, 2020.
ISBN 978-86-80639-54-3

Zbornik radova *The tunes of Diplomatic Notes. Music Music and Diplomacy in South-east Europe (18th–20th century)* rezultat je predanog rada uredničkog tima kojeg potpisuju dr. Ivana Vesić, dr. Vesna Peno i dr. Boštjan Udovič. Zajednička saradnja Muzikološkog instituta Srpske akademije nauka i umetnosti te Fakulteta društvenih nauka Univerziteta u Ljubljani u koncu je urodila pažnje vrijednom publikacijom koja na ukupno 261. stranici teksta, upotpunjenog fotografijama, tabelama i sadržajnim priložima, detaljno razrađuje problematiku odnosa između umjetnosti, muzike, kulture i društveno-političkih prilika centralnog i jugoistočnog dijela evropske regije. Sudeći prema riječima urednika nastanak Zbornika inspiriran je međunarodnom konferencijom održanom u Beogradu tokom maja mjeseca 2019. godine, u okviru koje se javnost upoznala s rezultatima istraživanja respektabilnih muzikologa u čijem fokusu je bilo međusobno prožimanje i ispreplitanje utjecaja na relaciji muzike i diplomatije. Također, razlog više za priređivanje i nastanak publikacije bila je potreba za istraživanjem nedovoljno zastupljenje teme u muzikološkim diskursima Centralne i Jugoistočne Evrope. Nedostatak sistematskih i temeljito vođenih istraživanja u ovome pravcu predstavljao je valjan podsticaj za realizaciju projekta koji bi na jednom mjestu prezentirao radove čija naučna akribija može biti temelj za dalja istraživanja, promišljanja i kontekstualizacije na pomenutom polju. Potrebno je napomenuti i da je Zbornik svjetlost dana ugledao tokom 2020. godine, kao i da je bio dijelom naučnog projekta *Identities of Serbian Music Within the Local and Global Framework: Traditions, Changes, Challenges*, podržanog od Ministarstva prosvjete, nauke i tehnološkog razvoja Republike Srbije.

Pored *Uvoda*, Zbornik sadrži petnaest tekstova, čiju su jasnu metodološku strukturu i originalnu sadržinu potvrdili recenzenti dr. Milan Ristiović, dr. Lana Pačuka i dr. Aleksandar Vasić. Publicirani tekstovi opremljeni su napomenama, neophodnom listom referenci, te pomno odabranim ilustracijama koje na adekvatan način prate logiku pisanja svakog pojedinog autora. S druge strane, uvid u izvore i reference navodi na zaključak da su isti prvenstveno usmjereni ka arhivskim zbirkama, te literaturi relevantnoj za oblast istraživanja, što kompletnoj publikaciji daje ozbiljan naučni dignitet. Zbornik je objavljen na engleskom jeziku, što će uveliko doprinijeti njegovoj međunarodnoj vidljivosti, ali i naučnoj iskoristivosti u širim evropskim i svjetskim kontekstima akademske zajednice zainteresiranim za društveno-politička i kulturna pitanja trusnog dijela evropskog tla kojim se ova publikacija bavi. Pre-

glednosti izdanja doprinosi njegova struktuiranost u tri kompaktne cjeline koje se sadržajno oslanjaju jedna na drugu. Tako postavljena struktura omogućava da se tekstovi isčitavaju i prate na logičan i konceptualiziran način, što kompletnoj fizionomiji publikacije daje cjelovitost i čvrst metodološki okvir. Valja napomenuti i to da su cjeline (*Diplomacy Behind the Scenes: Musicians' Contact With the Diplomatic Sphere; Reflections of Foreign Policies in National Music Spheres; Music as a Means of Cultural Diplomacy*) nastale kao rezultat temeljite klasifikacije tekstova s obzirom na sadržajnu problematiku kojom se bave.

Prvi dio Zbornika (*Diplomacy Behind the Scenes: Musicians' Contact With the Diplomatic Sphere*) donosi tri teksta, koja iz vizure različitih vremenskih okvira govore o umjetnicima čije su diplomatske karijere, kao i muzičko djelovanje pomogli ostvarivanju i jačanju konekcija s razvijenim evropskim zemljama. Tako Ivana Tomić Ferić (*The European Character of Dubrovnik and the Dalmatian Littoral at the End of the Enlightenment Period: Music and Diplomatic Ties of Luka and Miho Sorkočević, Julije Bajamonti and Ruđer Bošković*) nastoji odgovoriti na pitanje koliko kulturna/muzička sadašnjost duguje prošlosti te na koji način, i u kojoj mjeri, ona obilježava univerzalno kulturno i duhovno opredjeljenje. Odgovor na postavljeno pitanje prezentira se kroz praćenje života i kreativnog rada istaknutih hrvatskih enciklopedista, diplomata i muzičara koji su djelovali u Dubrovniku (Sorkočević, Bošković), ali i Splitu tokom 18. stoljeća (Bajamonti). Autorica teksta ustanovljuje da su pobrojani umjetnici svojim djelovanjem izvršili presudan utjecaj na etabliranje hrvatskih intelektualaca – pri čemu je istaknutu ulogu odigrao njihov diplomatski dijalog. Potom slijedi tekst kojeg potpisuju Vesna Peno i Goran Vasin (*The Birth of the Serbian National Music Project Under the Influence of Diplomacy*), u kome je moguće slijediti dva narativa. Prvi narativ donosi uvid u diplomatske depeše koje su razmijenjivali carigradski patrijarh i srpski mitropolit Josif Rajačić, dok drugi govori o ulozi Mihaila Fjodoroviča Rajevskog (Михаил Фёдорович Раевский), utjecajnog ruskog diplomate u Beču, u stvaranju panslavističke kulturne politike i nacionalnih muzičkih tendencija. Jasan slijed iznošenja podataka daje na znanje da su Rajačić i Raevski igrali važne, ako ne i presudne uloge u sveukupnoj društvenoj matrici zahvaljujući kojoj je poznati srpski kompozitor Kornelije Stanković stupio na muzičku scenu 19. stoljeća. Prvu cjelinu zaokružuje tekst Ratomira Milikića (*Petar Bingulac, Musicologist and Music Critic in the Diplomatic Service*), u kome se iznose saznanja o diplomatskoj karijeri Petra Bingulca – srpskog muzikologa širokog općeg obrazovanja, ali i zavidne diplomatske karijere ostvarene prije Drugog svjetskog rata. Ratomir Milkić iznosi podatke o zanimljivim momentima Bingulčeve karijere vezane za rad Ministarstva spoljnih poslova Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca, i to u vrijeme kada je odbranio svoju doktorsku tezu u Parizu.

Drugi dio (*Reflections of Foreign Policies in National Music Spheres*) obuhvatio je šest radova u okviru kojih se istražuju utjecaji inostrane politike na razvoj umjetničkog, kulturnog i muzičkog života jugoistočnog i centralnog dijela evropske regije tokom 20. stoljeća. Rad Ranke Gašić (*Musical Life in Belgrade as an Instrument of Global Political Polarization on the Eve of WWII*) prati muzički život Beograda neposredno pred početak Drugog svjetskog rata, uviđajući da je isti nerijetko bio politički inspiriran kulturama Njemačke i Velike Britanije. Nadalje, Srđan Atanaso-

vski (*Allies in Music: French Influences and Role Models in the Cvijeta Zuzorić Association of Friends of Arts*) detaljno analizira utjecaje francuske kulture na rad i aktivnosti Društva prijatelja umjetnosti „Cvijeta Zuzorić“, dok rad Ivane Vesić (*The Echoes of Diplomatic Disputes. The Macedonian Question in the Work of Serbian and Yugoslav Music Scholars*) pojašnjava kako je tzv. Makedonsko pitanje zadiralo u interkulturalne odnose muzičara Jugoslavije i Bugarske te na koji način su složene diplomatske prilike oblikovale percepciju o tradicionalnoj muzici obje zemlje. S druge strane, Stefanka Georgieva (*Before and After the “Treaty of Eternal Friendship.” Musical and Cultural Contacts Between Bulgaria and Yugoslavia In the 1930s /an Attempt at Typology/*) opisuje složene i kontradiktornostima protkane političke relacije između Bugarske i Jugoslavije tokom 1930-ih godina 20. stoljeća, pri čemu je naglasak stavljen na njihovu tipologiju koju autorica prati kroz tri razvojne faze. Florinela Popa (*Music During the Cold War: A Romanian Story*) i Lenka Křupková (*“Ideologically Progressive Art” Meets Western Avant-Garde*) u svojim istraživanjima pažnju skreću na diplomatska dešavanja Centralne Evrope, koja su oko 1948. godine u Rumuniji i Čehoslovačkoj obilježila umjetničko, kao i muzičko djelovanje.

Posljednji dio Zbornika (*Music as a Means of Cultural Diplomacy*), ima za cilj prezentirati društveno-političke tokove u socijalističkoj Jugoslaviji, i to počev od 1940-ih pa do 1980-ih godina prošloga stoljeća. Teme prezentirane u ovom odjeljku daju uvid u do sada manje znane detalje o bogatoj kulturnoj prošlosti Jugoslavije, u kojoj je muzika nerijetko bila oruđe složene diplomatije. Praćenje tekstova poput onoga Aleksandre Kolaković (*Music and Cultural Diplomacy: Presentation of the “New Yugoslavia” in France After 1945*), omogućava da se saznaju podaci o diplomatskim odnosima s Francuskom nakon Drugog svjetskog rata, kada je značajna politička figura bio diplomata Marko Ristić – prvi jugoslovenski ambasador u Parizu nakon završetka rata. S druge strane, Biljana Milanović (*Sounding the Turn to the West: Music and Diplomacy of Yugoslavia After the Split With the USSR and the Countries of the “People’s Democracy” (1949–1952)*) temeljito proučava politička dešavanja u Jugoslaviji krajem 1940-ih, kao i njihove posljedice na muzički život – naročito u smislu ostvarivanja konekcija s tzv. Zapadnim blokom. Novu perspektivu gledanja na značaj međunarodnih turneja profesionalnih tradicionalnih plesnih ansambala daje Ivan Hofman (*“Folklore Diplomacy” – the Role of Musical Folklore in Yugoslavia’s Foreign Policy 1949–1971*), ukazujući na činjenicu da su isti imali značajnog upliva u ostvarivanju političkih ciljeva Jugoslavije u međunarodnim okvirima. Na pomenutu tematiku nadovezuje se i Julijana Papazova (*Yugoslav Music Diplomacy in the 1960s and 1970s – the Cases of Esma Redžepova and the Band Magnifico*), u čijoj studiji saznajemo o turnejama bendova, ali i izvođača tradicionalne muzike, čije je djelovanje ostalo utkano u društveno-kulturni prostor s kraja 20. stoljeća. Na samom kraju nalazi se tekst Maje Vasiljević (*Cultural Cooperation Between the Non-Aligned Yugoslavia and the Neutral Finland From the 1960s to the 1980*) koji sistematično opisuje institucionalne odnose na nivou kulture između socijalističke Jugoslavije i Finske u periodu od 1960. do 1980. godine.

Zbornik *The tunes of Diplomatic Notes: Music Music and Diplomacy in Southeast Europe (18th–20th century)* predstavlja vrijedno muzikološko djelo, koje zahvaljujući jasnoj i sistematičnoj strukturi omogućava uvid u vrlo složene diplomatske

odnose na prostoru Centralne i Jugoistočne Evrope. S druge strane, publikacija u potpunosti ispunjava svoju svrhu te tako pred akademsku, ali i širu javnost iznosi činjenice o utjecaju diplomatije na tokove umjetničkog, kulturnog i napose muzičkog života. Stoga se može konstatirati da publikacija, obzirom na kvantitet i vjerodostojnost arhivskih izvora koje konsultuje i uspješno kontekstualizira, čini pionirski poduhvat u regionalnim muzikološkim istraživanjima, ali i vrijedno svjedočanstvo o minulim vremenima u okviru kojih je muzička umjetnost bila nezaobilazan dio političke, društvene i kulturne svakodnevnice.

Lana Paćuka